

לקראת סיום הפרשה מדריכה אותנו התורה בדיני מלחמה (פרק כ פסוק יט): "כִּי־תִצְוֶה אֶל־עַיִר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עִלְיָהּ לְתַפְּשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לְנִדָּם עָלֶיהָ גֵרְזֵן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עִץ הַשָּׁדָה לְבָא מִפְּנֵיךָ בַּמִּצּוֹר".

אין להשחית את עץ הפרי ממנו ניזון האדם גם לצורך חשוב כמצור, שלצורכו ניתן להיעזר בעצי סרק. זהו הפשט של הפסוק, אולם ברבדים העמוקים של פסוק זה נגלית לנו הבנה חדשה בהסתכלות על חייו של האדם המשול לעץ השדה.

המהר"ל בספרו "תפארת ישראל" (פרק ג) כותב: "שלימות האדם נקרא גם כן בשם 'פרי', וכדכתיב בקרא (ישעיה ג, י) "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו". הרי שהזכות והשלימות יקרא 'פרי'. שלימות האדם והזכויות העומדות לו נקראים: פרי. כפי שתכלית העץ היא הפרי היוצא ממנו, כך תכלית האדם המוציא את כוחותיו לפועל היא פרו.

בזה הוא מסביר את דרשת חז"ל (סוטה מו א) על הנאמר בהמשך פרשתנו בעניין עגלה ערופה, "מפני מה אמרה תורה הבא עגלה בנחל, אמר הקדוש ברוך הוא, יבוא דבר שלא עשה פירות, ויערף במקום שאינו עושה פירות, בשביל מי שלא הניחו אותו לעשות פירות"- דהיינו מצוות.

האדם שנמצא הרוג לא הצליח לממש את הפוטנציאל הגלום בו ונהרג בדמי ימיו, הוא לא זכה להגיע לידי נתינת פירותיו, ולכן עורפים עגלה שלא ילדה בנחל- במקום שלא מצמיח ולא מוציא פירות. האדם משיג את שלמותו ומוציאה לפועל ע"י עשייה ותוספת מצוות ומעשים טובים, וקיצור ימים מונע מהאדם לממש יכולת זו.

שמו של האדם רומז להיותו בבחינת אדמה. אך לא מחמת שהוא נוצר ממנה, שבזה שווה הוא לשאר הברואים, אלא כפי שכותב המהר"ל: "כי האדמה היא מיוחדת בזה שהיא בכח, ויש בה יציאה לפעל כל הדברים אשר יוצאים ממנה; צמחים, ואילנות, ושאר כל הדברים, והיא בכח לכל זה. וזהו ענין האדם שהוא בכח, ויוצא שלימותו אל הפעל. ולפיכך שמו ראוי לו שיהיה משתתף עם האדמה, שהיא מיוחדת לצאת מן הכח אל הפעל בפירות וצמחים וכו'".

ייחודה של האדמה שהיא מסוגלת להצמיח מתוכה את שנזרע בה. האדם הוא כאדמה. הוא מסוגל וצריך להוציא את כוחותיו אל הפועל. הנשמה שבקרבו היא כגרעין שניטע בקרקע שצריך לצמוח ולהתפתח שלולא כן הוא כעץ שלא נותן פירות. ולכן אדם שלא לומד תורה נקרא "בור" כקרקע נטושה. האדם ראוי להיקרא בשמו אם יוציא מן הכח אל הפועל את כוחותיו ובזה ידמה לאדמה. מתוך כך המהר"ל מסיק שהאדם לא יוכל לחשוב שישב בטל ויצליח בהצלחה נצחית, אלא הצלחתו היא בקיום התורה והמצוות שהם פירותיו.

הרב מרדכי גרינברג שליט"א בספרו "כרם לשלמה" מחדד נקודות בהם חלוק האדם מהעץ:

(א) האילן מוציא פירותיו באופן טבעי, ואילו האדם מוציאם בבחירתו החופשית.
 (ב) האילן שורשיו למטה ויונק מהאדמה החומרית ואילו האדם הוא אילן הפוך שורשיו למעלה, מתחת לכסא הכבוד.

שאיפת האדם להגיע אל מקורו היא אין סופית, וכך הוא גם תפקידו. יסוד זה שהאדם נמצא בתנועה מתמדת של שאיפה אל השלמות ואינו מגיע לשלמות אלא רק מתקדם ומשתלם, מופיע גם בכתבי הרב קוק [השבוע בג' אלול היה יום הסתלקותו]. הראי"ה כותב ב"אורות התשובה" (פ"ה אות ו'): "עיקר יסוד השלמות שלו היא העריגה והחפץ הקבוע אל השלמות".

מתוך כך מובנת אפשרות התשובה: "אם האדם עלול תמיד למכשול (=להכשל) להיות פוגם בצדק ובמוסר, אין זה פוגם את שלמותו" לכל אדם באשר הוא יש נפילות במהלך חייו, אולם הן לא פוגמות בשלמותו מאחר והשלמות הנדרשת מהאדם היא השאיפה אל השלמות. החפץ להשתלם ולהתעלות מוביל את האדם בדרכו בחיים ובכך היא שלמותו.

תשובה שעניינה ניסיון לשיפור שייכת גם בצדיקים וכמו שכותב הראי"ה (שם י"ד א'): "צריכים להעלות את המידות והמחשבות הקטנות...להאירן באור של גדולה... ומידה זו אינה פוסקת בכל עת ובכל שעה והיא התשובה הגמורה וכו'".

כל שנה קוראים בתחילת אלול את פרשתנו ומכריזים "כי האדם עץ השדה". מתוך כך צריך להתעורר ולהבין שגם כשיש לאילן תקופות קשות כל עוד הוא קשור לשורשו הוא צומח ומוציא פירות מחדש. חודש אלול הוא הזמן להתכונן לשנה החדשה שתביא למיצוי ומימוש הכוחות. הדימוי לאילן רומז לנו גם שלא צריך להתחיל מחדש כזרע שיש להתחיל בו כל שנה מבראשית אלא מכוון אותנו לארגן את הכוחות הנטועים בנו זה מכבר ועמלנו מתרכז בגילוי וחיפה של הגנוז וקיים בנו.

עם תחילת שנת הלימודים וההכנה לראש השנה הקרב ובא נתפלל שנזכה לקדם כל תלמיד לגילוי כוחותיו וכישוריו היחודיים ולמצות את יכולותיו. נעורר את חפץ בקשת השלמות בהשתלמות המתמדת ובפתיחת מרחבים חדשים, ויעדים חדשים שנרכוש בשנה המתחדשת לטובה.

מנהיגי חינוך יקרים
תודה גדולה לכם על פתיחת שנה מאורגנת כסידרה,

על העמל והמאמץ להבטיח קבלת כלל תלמידנו באהבה ובשמחה

שנה טובה ומבורכת
שבת שלום

שושי נגר